

Lysias: forsvarstale

Lysias levede fra ca. 445-380 f.v.t. Han var ud af en rig familie fra Syrakus, der havde bosat sig og drev virksomhed i Athen. I den sidste del af sit liv ernærede Lysias sig som logograf, dvs. taleskriver, idet han bl.a. skrev retstaler for athenske borgere, som fx skulle forsvare sig ved folke-domstolen. Lysias blev allerede i antikken kendt for sine fremragende evner inden for retorik, herunder for sine talers klarhed og karaktertegning.

Nedenstående tekstuddrag fra slutningen af 400-tallet eller begyndelsen 300-tallet f.v.t. er et eksempel på én af Lysias forsvarstaler, i dette tilfælde et forsvar for atheneren Eufiletos, der var anklaget for at have dræbt en anden Athensk borger, Eratosthenes. Eufiletos hævdede, at han havde fundet Eratosthenes i seng med sin hustru og havde dræbt ham, og at drabet derfor var i overensstemmelse med athensk lov. Loven tillod nemlig en kvindes værge at dræbe hendes forfører, hvis denne blev taget på "fersk gerning".

Lysias: Forsvarstale i sagen om drabet på Eratosthenes (stk. 1-14)

Mine herrer, jeg ville sætte pris på, at I i denne sag dømmer mig, som I ville dømme jer selv, hvis I havde lidt samme skæbne. For hvis I vurderer andre, som I ville vurdere jer selv, er jeg overbevist om, at ingen kan undlade at forarges over det skete, men at I alle vil mene, at den slags folk i virkeligheden straffes mildt. Og det er den almindelige opfattelse ikke blot hos jer, men i hele Hellas. For både i demokratier og oligarkier er dette den eneste forbrydelse, hvor den hævn, som selv de svageste kan tage over de stærkeste, er den samme, således at den ringeste har lige ret med den fornemste. Så enige, mine herrer, er alle mennesker om at anse denne forurettelse for den værste af alle.

Om straffens størrelse har I nok alle den samme opfattelse, og ingen er så nonchalant, at han mener, at sådanne gerningsmænd bør tilgives, eller tror, at de fortjener en mild straf. Derimod anser jeg det for min pligt at bevise, at Eratosthenes bedrev utugt med min hustru, at han forførte hende, beskæmmede mine børn og forhånede mig personlig ved at trænge ind i mit hjem. Kun på dette punkt herskede der fjendskab mellem os, og jeg handlede hverken for penges skyld for at blive rig, ej heller for at opnå nogen anden fordel end den hævn, loven tillader. Jeg vil nu sætte jer ind i mine forhold fra begyndelsen af, og jeg vil intet skjule, men holde mig til sandheden. For min eneste redning er, at det lykkes mig at forklare jer alt, hvad der blev gjort.

Da jeg besluttede at gifte mig, mine herrer athenere, og hjemførte en kvinde, sørgede jeg i begyndelsen for ikke at plage hende, men heller ikke overlade alt for meget til hende selv. Jeg var på vagt, så godt jeg kunne, og passede på, som rimeligt var. Men da jeg fik et barn, stoledes jeg på hende og overlod hende alle mine besiddelser i den tro, at barnet var det stærkest mulige bånd imellem os. I begyndelsen var hun en mønsterhustru, en dygtig husmor, sparsommelig og omhyggelig i hele sin husholdning. Men så døde min mor, og det gav anledning til hele min ulykke (...) For da min kone fulgte hende til graven, fik dette menneske¹ øje på hende, og med tiden lod hun sig forføre. Han passede tjenestepigen op, når hun gik på torvet, kom med fordelagtige tilbud og fik hende bestukket.

Men nu må jeg sætte jer ind i forholdene: Jeg har et hus i to etager, og kvindernes værelser på første sal svarer nøjagtigt til mændenes i stuen. Da vi nu fik vores barn, skulle moderen amme det, og for at skåne hende for risikoen ved at gå ned ad stigen, hver gang barnet skulle vaskes, opholdt jeg mig ovenpå, og kvinderne nedenunder. Det var vi snart så vant til, at min kone ofte gik ned til barnet for at sove, for at hun kunne give det bryst, så det ikke skreg op. Sådan gik der lang tid, og jeg fattede aldrig mistanke, men var så naiv, at jeg troede, at min kone var den dydigste i hele Athen. Nogen tid senere kom jeg en dag uventet hjem fra landet, og da vi havde spist, skreg barnet op og var helt umuligt, fordi tjenestepigen med vilje tirrede det til at opføre sig sådan. Elskeren opholdt sig nemlig i huset (bagefter fik jeg jo alt at vide).

Jeg befalede min hustru at gå ned og give barnet bryst, for at det kunne holde op med at græde. Først ville hun ikke og lod, som om hun var glad over endelig at se mig hjemme igen. Men da jeg så blev vred og befalede hende at gå, svarede hun: ”Ja, for at du kan blive her og gøre kur til tjenestepigen. Du greb jo også efter hende forleden, da du var fuld.” Jeg lo, men hun rejste sig, gik ud og lukkede døren, tilsyneladende for sjov, og skød slåen for. Jeg tænkte ikke nærmere over det, fattede heller ikke mistanke, men lagde mig roligt til at sove, da jeg jo kom hjem fra landet. Ved daggry kom hun og åbnede døren. Da jeg spurgte hende, hvad det var for en støj ved dørene om natten, sagde hun, at lampen ved siden af barnet var gået ud, og hun havde fået den tændt hos naboerne. Jeg tav stille og troede på det. Jeg lagde nok mærke til, at hun var sminket, skønt det ikke var en måned siden, hendes broder var død. Alligevel undlod jeg at omtale sagen og forlod huset i tavshed.